

Szoborrombolások. A pozsonyi Mária Terézia szobor lerombolása méltán keltette föl az egész művelt világ megbotránkozását. A csehek, indítékaiban és kivitelében egészen új példáját szolgáltatták a szoborrombolásnak. A népek történetében műemlékek erőszakos lerombolása gyakran megisméltendő jelenség, de a rombolás éle mindenkor a mult ellen irányul. A fölszabadult tömegek vad gyűlölettel és indulattal esnek neki a mult minden emlékének. Így irtották ki Egyiptomban IV. Amenophis halála után Echnaton kultuszának minden jelét, így taposták porba Rómában a zsarnok császárok szobrait haláluk után, így estek áldozatul 1792/3-ban Párizsban a francia királyok szobrai a tömegnek bős forradalmi dühének. A vandalizmusnak ezekkel a szomorú történeti példáival szemben a pozsonyi szoborrombolás két szempontból is más elbírálás alá kell, hogy essék. A rombolás munkáját a fölvelt fényképek tanúsága szerint nem a felbőszült, fékezhetetlen tömegszenvedély végezte, hanem egy kis csoport megfontoltan, lassan és fokozatosan hajtotta végre. Célzatában pedig a rombolás nem a mult, hanem a jövő ellen irányult; indoka nem annyira bosszú a multért, mint inkább félelem a jövőtől. Ezért a magyar jövőért szenvedett mártírhalált Fadrusz pozsonyi Mária-Teréziája.

Hekler Antal.

Várad Antal. A hatvankilenc éves korában váratlan hirtelenséggel elhunyt Várad Antal a kiegyezés utáni írói nemzedék egyik értékes munkása volt. Színésznek készült, tanár lett, majd a Színészakadémia igazgatója, s egész életén keresztül mint poéta működött. Első nagyobb sikerét a drámairás terén aratta. *Iskariotja* megérdemelt feltűnést keltett a Nemzeti Színházban, s Arany László és Szigligeti Ede között irodalomtörténeti tekintetben

érdekes vitára adott okot. Ezzel és többi darabjainak nagy részével ahhoz a drámai fordulathoz csatlakozott, amelynek legkiválóbb képviselője Rákosi Jenő volt, s amelyet új-romantikus iskolának nevezünk. Ezt az irányt a szónak pazarabb gazdagsága, a páthosznak nagyobb lendülete, s az erősebb költőiség jellemezték az előtte járt Szigligeti-iskola kissé szárazabb és józanabb színpadiasságával szemben. Mint lírai költő is a mult század utolsó harmadának irodalmi gyermeke. Régebbi költészetünknek klasszikusabb és szigorúbb vonalvezetésével, plasztikusabb alkotó módjával szemben, ő is, mint társai, festőibb hatásokra nagyobb színpompára és részletesebb rajzra törekszik, még a szerkezetnek meglazítása árán is. Írt egy-két szép lírai elbeszélést és legenda-féle elbeszélő költeményt is. Általában érdekes — s ez kortársaitól megkülönböztető vonása —, hogy a vallásos érzés aránylag gyakran szólal meg lantján. Fordított Molièreből, Aischylosból, s átültette Goethe *Faustjának* II. részét. Több regényt, novellát is írt s valaha nagyon ügyes és népszerű alkalmi költő is volt. Az utóbbi időben már nem annyira versköltéssel foglalkozott, mint inkább színésztörténetivel tette magát kedvelt tárcáiróvá. Kedves, naiv történeteket beszélt el a régi magyar színészek életéből jóízű humorral és bájos közvetlenséggel. A színészhöz való vonzalma egész életén végig kísérte, de ami benne csak kedv és hajlam volt, az tehetséggé érett leányában, Várad Arankában, a Nemzeti Színház kiváló művésznőjében.

—bs—

Színházi Szemle. A történeti drámák száma Harsányi Kálmánnak, a Nemzeti Színházban előadott *Elődék*-jával ismét megszorodott. Ami ez új történelmi színjátékot a legutóbbi két év hasonló termékeitől előnyö-